

Hälso- och sjukvårdspolitiska avdelningen 2022-08-30 RS/328/2022
Lena Weinstock Sved
Tfn: 063-142474
E-post: lena.weinstock-svedh@regionjh.se Socialdepartementet

Svar på remiss Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet-SOU 2022:11

S2022/01621

Sammanfattning

Betänkandet innefattar både nytt lagförslag och en handlingsplan som går från ett vårdperspektiv till ett språkperspektiv. Region Jämtland Härjedalen instämmer i flera av utredningens förslag så som att tolkning i arbetslivet inte ska vara regionens uppdrag och att tolktjänsten utformas i en egen lag. Region Jämtland Härjedalen vill framhålla vikten av att ansvars- och finansieringsprincipen behålls vid utformning av en ny lag.

Målet är en god tolktjänst som är lika för alla, som har god kvalitet och hög tillgänglighet där prioritering i olika sammanhang lyfts som viktig i fråga om nationell likvärdighet. Tolktjänsten är idag utformad på olika sätt i landets olika delar där det idag råder brist på tolkar i hela landet. Behov finns att utbilda fler tolkar för att säkra tillgänglighet och kvalitet i tolktjänsten i framtiden samt att nyttja mer av distansoberoende tolktjänster.

Förslaget om att arbetslivstolkning och ärenderelaterade besök hos myndigheter lyfts från regionens ansvar gynnar såväl tolkanvändare som tolkar.

Gränsdragning för ledsagning behöver tydliggöras.

Region Jämtland Härjedalen ser positivt på den samordning för tolktjänster som förslås även om det i dagsläget är oklart hur stor påverkan det kommer få för den enskilda regionen.

Under förutsättning att det är upp till regionerna att besluta om ett införande av tolktjänster inom Lag om valfrihetssystem stödjer Region Jämtland Härjedalen förslaget.

Även om det är svårt att överblicka alla konsekvenser och främst de ekonomiska är det av största vikt för både tolkar och tolkanvändare att förändringar genomförs. Regionen förutsätter att staten tar fullt kostnadsansvar och ersätter regionerna för eventuella förändringar som innebär ökade kostnader.

7. Regionens ansvar för tolktjänst förtydligas och förstärks

7.2 Förslag om en ny lag och allmänt om lagen

Region Jämtland Härjedalen anser att det är bra att en ny lag utformas för tolktjänsten. Det ger ett språk- och tillgänglighetsperspektiv i stället för ett vård- och omsorgsperspektiv på tolktjänsten som sådan.

Införandet av en ny lag kommer innebära nya utmaningar för regionerna. Vid utformningen av en ny lagstiftning för tolktjänsten är det därför viktigt att ansvars- och finansieringsprincipen efterlevs samt att samordningsfrågor blir så tydliga som möjligt för att minimera gränsdragningsproblematik.

7.4 Tolktjänst för vardagstolkning

Utredningsförslaget innebär att det regleras i ny lag att regionen får erbjuda tolktjänst för vardagstolkning för tolkanvändare bosatta i andra regioner. Sådan samverkan förekommer redan idag men det är bra att det regleras i lag och att det innebär en möjlighet att erbjuda tolk så länge den egna regionens tolkanvändare inte behöver tolk vid det tillfället.

Region Jämtland Härjedalen instämmer i förslaget att arbetslivstolkning och ärenderelaterade besök hos myndigheter inte ska ingå i regionens ansvar om vardagstolkning. Förslaget innebär en tydligare gränsdragning som gynnar både tolkanvändare och tolkar enligt vår mening.

7.4.2 Viss ledsagning ska ingå i tolktjänst för personer med dövblindhet

Utredningen föreslår att det i tolktjänst för vardagstolkning för personer med dövblindhet ingår viss ledsagning i anslutning till tolktillfället. Region Jämtland Härjedalen menar att gränsdragningen kan bli svår och att det skulle behöva tydliggöras så långt det är möjligt.

I dag tar dövblindtolkning och ledsagning vid tex en friskvårdsvecka, digital/elektronisk kommunikationsvecka, matlagningsvecka för dövblinda två tolkar i anspråk från morgon till kväll. Tolkning och ledsagning utförs då av två tolkar där vår region enligt avtal fakturerar halva kostnaden till tolkanvändarens hemkommun.

7.4.3 Prioriteringar får göras utifrån nytta och behov

Region Jämtland Härjedalen instämmer i utredningens förslag att reglera regionens möjlighet att prioritera i lag där grunden för prioriteringarna ska vara nationellt likvärdig. Begreppet vardagstolkning innefattar vitt skilda situationer och vid brist på tolk behöver prioriteringar i tolkuppdragen ske. Gränsdragningsproblem uppstår mestadels vid ansökningar om tolk på fritid eller i föreningslivet.

Det är viktigt med tydlighet så att tolkanvändarna så långt möjligt får en likvärdig bedömning av behov av tolktjänst.

Vid utformning av prioriteringar i en ny lag är det viktigt att utredningsförslaget tar med prioriteringar som uppstår när regioner får tolkförfrågan för vardagstolkning som gäller tolkanvändare bosatta i andra regioner. Region Jämtland Härjedalens synpunkt är att tolkanvändare bosatta i egna regionen går före tolkanvändare bosatta i andra regioner vid behov av tolk på samma prioriteringsnivå.

7.5 Samordning av övrig tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet

Det är viktigt att det för tolkanvändarna är tydligt och enkelt att beställa tolktjänster. Enligt förslaget kommer regionerna att ha ett lagstadgat ansvar för vardagstolkning. Men det förslås i den nya lagen att regionerna ska ha ansvar för att vid behov hjälpa döva, hörselskadade och personer med dövblindhet som är bosatta i regionen att få sina övriga behov av tolktjänst tillgodosedda genom att samråda med den aktör som bekostar tolkningen.

Förslaget kan komma att innebära ett merarbete för regionen men hur stort det kommer att bli är svårt att avgöra då regionen i dagsläget inte känner till omfattning och frekvens i hur mycket tolk som Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan med flera samordnar och administrerar. Beroende på vad som ska anses ingå i begreppet vardagstolkning kan kostnaderna för vår region komma att öka.

7.6 Allmänna bestämmelser om verksamheten

Utredningen föreslår att det införs allmänna bestämmelser om tolkverksamheten i den nya lagen. Det handlar bland annat om att målen ska vara tydliga, att kvalitén i verksamheten ska vara goda samt att kraven för verksamheten förtydligas.

Region Jämtland Härjedalen instämmer i utredningens förslag att alla tolkcentraler måste få möjlighet att erbjuda en god tolktjänst på lika villkor för landets alla döva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Att bedriva en väl organiserad verksamhet och att arbeta med en målmedveten kostnadseffektivitet är en självklarhet.

7.8 Regionen ska få möjlighet att inrätta valfrihetssystem för tolktjänster

Intentionerna om att inför Lagen om valfrihet (LOV) för tolkanvändarna är god. Syftet är att göra utbudet av tolktjänster större och mer varierat, vilket bidrar till att tolkanvändarna får ett större urval av tolkleverantörer att välja mellan. Det är i dagsläget svårt att hitta tolkar och det är en brist på tolkar i landet.

Region Jämtland Härjedalen stödjer utredningens förslag om att det är regionerna själva som bäst avgör om införande av valfrihetssystem är möjligt och lämpligt. Ett obligatoriskt införande av LOV för tolktjänst skulle kunna innebära stora kostnadsökningar, om val av leverantör tas från andra delar av landet.

7.12 Statsbidraget till regionerna ska räknas upp

Regionerna finansierar tolktjänst för vardagstolkning genom statsbidrag, egna medel och sålda tjänster. Region Jämtland Härjedalen instämmer i utredningens bedömning att statsbidraget i snitt ska finansiera 40 % av verksamhetens totala kostnad.

Utredningen föreslår att statsbidraget till regionerna för tolktjänst för vardagstolkning höjs från och med år 2024. Statsbidraget till regionerna har inte räknats upp sedan 1998 så behov att göra detta finns.

Utredningens förslag innebär en viss utökning av regionens ansvar för samordning av övrig tolktjänst samt ett utökat åtagande för regionen vad gäller ledsagning för personer med dövblindhet. Det är svårt att beräkna kostnadsökningar för regionen utifrån utredningens förslag och är därför viktigt att en uppföljning sker så som utredningen föreslår.

9. Ett samlat tolkstöd i utbildning för vuxna

Utredningen föreslår en översyn av ett samlat tolkstöd i utbildning för vuxna 2022-2025. Idag har utbildningsanordnarna ansvar för att söka, anställa och finansiera tolk. Tolk under utbildning innebär att erbjuda tolk under alla lektionstimmar med mera, i dagsläget skulle regionen inte ha möjlighet att avsätta tolk till detta.

Region Jämtland Härjedalen delar utredningens förslag att en översyn av förutsättningarna för att samla resurserna för tolkstöd i utbildning för vuxna bör genomföras. En förutsättning för att tillgodose framtida tolkbehov oavsett huvudman är att fler tolkar utbildas i landet.

10. Distanstolkning som en del i en förstärkt tolktjänst

Region Jämtland Härjedalen delar utredningens bedömning att distanstolkning har en stor potential att fylla en viktig funktion som ett komplement till tolkning på plats. Det finns potential att med hjälp av ny teknik och distanstolkning öka utbudet och tillgången på tolk vilket är viktigt i glest befolkade län med stor geografiska yta och spridd befolkningsstruktur. Det är också viktigt att tolkanvändare får påverka valet av tolkning på plats eller distanstolkning och att önskemålen så långt som möjligt kan tillgodoses.

Region Jämtland Härjedalen välkomnar de förslag i utredningen som avser att förstärka och förbättra distanstolkfunktionen på olika sätt. Det gäller även förslaget att göra en förstudie om hur utvecklingen av en regiongemensam distanstolkfunktion kan organiseras, regleras och finansieras.

13. Åtgärder för ökad jämställdhet och ett ökat barnperspektiv i frågor som rör tolktjänst

Tolkyrket är generellt ett kvinnodominerat yrke. Det är därför viktigt med statistik som belyser såväl jämställdhet som barnperspektiv i frågor som rör tolktjänst. En nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor bör få uppdraget att samla in, analysera och redovisa statistik avseende bland annat jämställdhet och barnperspektiv.

Region Jämtland Härjedalen instämmer i utredningens förslag om att en myndighet ska utreda om och i så fall hur kompetensen och stödet till våldsutsatta döva och hörselskadade kvinnor och kvinnor med dövblindhet kan stärkas och organiseras nationellt.

Region Jämtland Härjedalen instämmer i övrigt med utredningens förslag i avsnittet om åtgärder för ökad jämställdhet och ett ökat barnperspektiv i frågor som rör tolktjänst.

14. En nationell funktion för samordning av tolktjänster

Utredningen föreslår att en nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor inrättas. Den nationella funktionen föreslås få ansvar för uppföljning, insamling och samordning av data och statistik, kvalitetsutveckling, med mera. Region Jämtland Härjedalen anser att funktionen och dess uppgifter kan påverka det kommunala självstyret. Betänkandet saknar en analys om konsekvenserna och Region Jämtland Härjedalen anser att ett beslut om en sådan funktion bör föregås av en utredning av konsekvenser och eventuella inskränkningar av det kommunala självstyret.

16. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Även om det finns saker kvar att utreda är Region Jämtland Härjedalen positiva till förslag och tidsplan.

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Magnus Rönnerfjäll (C)
Regionstyrelsens ordförande

Anders Byström
Tf. regiondirektör